

Asia: VN/32853/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

- MTK-Kaakkois-Suomi kiittää Maa- ja metsätalousministeriötä hyvästä työstä esityksen laatimisessa ja kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. MTK-Kaakkois-Suomi pitää esitystä erittäin tarpeellisena viljelijöiden aseman parantamiseksi, mutta korostaa, että lain kehittämistä on jatkettava, sillä esitys on vielä riittämätön esimerkiksi ketjussa vallitsevan tieto- ja neuvotteluvoima epätasapainon korjaamiseksi.
- Käynnissä olevan yhteisen markkinajärjestelyasetuksen viljelijöiden asemaa parantavien muutosehdotusten tultua voimaan ja UTP-direktiiviin tehtävien muutosten myötä, näiden täytäntöönpanemiseksi on toteutettava elintarvikemarkkinalainsäädännön muutosten valmistelun kolmannen vaiheen valmistelu. MTK-Kaakkois-Suomi pitää tärkeänä lakiin tulevien muutosten valmistelua yhdessä maataloustuottajien edustajien kanssa myös jatkossa.
- Lain on ehdotettu tulevan voimaan mahdollisimman pian ja ennen lain voimaantuloa tehtyjen sopimusten saattamiseen muutosten mukaisiksi on ehdotettu siirtymäaikaa marraskuuhun 2026 asti. Viljelijöiden asemaa on vahvistettava elintarvikeketjussa mahdollisimman nopeasti.

2. Huomiot esityksen vaikutuksista

- Elintarvikemarkkinoita koskevien sääntelyhankkeiden tavoitteena on laajemmin tarkasteltuna turvata suomalaisen maatalouden toimintaedellytyksiä ja ruoantuotantoa. Yksi keino tähän on elintarvikeketjun toimintaedellytysten ja ruoantuottajien aseman parantaminen elintarvikeketjussa sekä huoltovarmuuden ja alkutuotannon pitkän aikavälin toimintaedellytysten varmistaminen. Elintarvikeketjun toimivuuden parantamiseksi ja tuottajien aseman parantamiseksi elintarvikemarkkinalain muuttaminen on tehokas sääntelykeino.

Nyt ehdotetun sääntelyn pääasiallisena tavoitteena on kehittää alkutuottajan asemaa ja koko elintarvikeketjun tasapainoa nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan. Tavoitteena on parantaa maatalouden tulos- ja kehitysnäkymiä vahvistamalla alkutuottajien ja elintarviketeollisuuden sopimusasemaa suhteessa ostajaan. Tavoitteet ovat oikeansuuntaisia, mutta kunnianhimon tasoa on mahdollista vielä nostaa. Nyt käsillä olevassa esityksessä tämä toteutuu parhaiten vahvistamalla maataloustuottajien oikeusturvaa ehdotettua 4 a pykälää muuttamalla. Kyseisessä pykälässä on palattava muotoon, jossa Elintarvikemarkkinavaltuutetulle turvataan mahdollisuus puuttua neuvotteluvoiman väärinkäytöksiin myös yksittäistapauksissa. Muiden muutosten, joita ei ehditty valmistella tai joita ei otettu tähän esitykseen, valmistelua on jatkettava elintarvikemarkkinasääntelyn muutosten kolmannessa vaiheessa.

- Esityksessä on tunnistettu se, että elintarvikemarkkinoiden epäreilujen kauppatapojen väheneminen elintarvikeketjun muissa osissa parantaa myös välillisesti tuottajien asemaa elintarvikeketjussa. KKV:n pl-tuotteita koskevan tutkimusraportin (3/2025) mukaan kaupan omien merkkien vaikutukset ulottuvat myös elintarvikeketjun alkupäähän, sillä PL-myyntin lisääntyminen luo alkutuottajille hintapainetta kahdelta taholta: vähittäiskauppa koettaa neuvotella PL-tuotteilleen alhaisia hankintahintoja, ja samanaikaisesti brändituotteiden valmistajat pyrkivät alentamaan raaka-ainekustannuksiaan säilyttääkseen kilpailukykynsä (OECD, 2024).
- Nyt ehdotetussa lain hallituksen esityksessä on pääosin tunnistettu hyvin esityksen mahdollisia vaikutuksia elintarvikemarkkinoihin. Esitystä olisi kuitenkin syytä täydentää nykyisellä hallituskaudella tehtyjen tai suunniteltujen elintarvikemarkkinaa koskevien säännösmuutosten kokonaisvaikutusarvioinnin osalta. Terve elintarvikemarkkina on läheisesti kytköksissä myös maaseudun elinvoimaan, mihin kohdistuvat vaikutukset on myös huomioitava kattavasti.

Jos jo valmiiksi keskittyneellä päivittäistavaramarkkinalla toimivien ”kaksoisroolin” omaavien toimijoiden neuvotteluvoima ja niiden omien tuotemerkkien markkinaosuudet kasvavat entisestään, vaikeutuu sekä pienten että isompien kilpailevia brändituotteita toimittavien yritysten pääsy markkinalle. Kaksoisroolissa toimivan ostajan oman edun mukaista ei välttämättä ole myydä mahdollisimman paljon tavarantoimittajalta ostettua tuotetta kilpailuasetelman vuoksi. Tämän takia on välttämätöntä säätää ostajan sopimusoikeudellisesta lojaliteettivelvollisuudesta neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa olevaa tavarantoimittajaa kohtaan.

Jos myös apteekki- ja alkoholisääntelyä kevennettäisiin, on uhkana, että näiden palveluiden tarjonta maaseutukunnissa keskittyy päivittäistavarakaupoille ja heikentyy entisestään. Kerran toimintansa lopettaneella pienellä (esimerkiksi apteekki-, leipomo-kahvila-alan) yrityksellä ei ole käytännön mahdollisuuksia palata paikalliselle markkinalle. Maaseutukuntien palveluiden keskittyessä ja vähentyessä kuntien elinvoimaisuus ja vetovoima heikentyvät.

Kokonaistarkastelussa edellä mainituilla muutoksilla olisi väistämättä kielteisiä vaikutuksia myös muun elintarvikemarkkinan toimintaan ja kuluttajien valinnanvaraan, mikäli hyllytila ei kasvaisi uusien tuotekategorioiden myötä. Eri tuoteryhmien välttämättömyystuotteet (ruoka ja osa lääkkeistä) kilpailisivat siis käytännössä sekä keskenään että kaupan omien tuotemerkkien, että alkoholituotteiden kanssa hyllytilasta. Kokonaistarkastelussa ja pitkällä aikavälillä tällainen kehitys vaikeuttaisi kohtuuttoman paljon erityisesti pienten maataloustuotteita ja elintarvikkeita tuottavien yritysten toimintaa, jos näiden yritysten suojaa ei parannettaisi mitenkään.

- On tärkeää huomioida, että Suomessa brändituotteiden toimitusketjussa toimivien yritysten riippuvuus kaupan alan suurista toimijoista on eurooppalaisittain poikkeuksellisen suuri. Tämä johtuu markkinoiden pienuudesta ja rakenteellisesta keskittyneisyydestä. Kun vertaillaan kauppajien

omien tuotemerkkien markkinaosuuksia eurooppalaiseen tasoon, on otettava huomioon suomalaisen elintarvikemarkkinan erityisen rakenteen lisäksi markkinoiden poikkeuksellinen dynamiikka.

Suomessa PL-tuotteiden markkinaosuuden pienikin kasvu voi merkittävästi heikentää brändituotteiden toimitusketjussa toimivien yritysten asemaa verrattuna eurooppalaisiin verrokkimaihin. Tämä johtuu siitä, että keskittyneillä markkinoilla kilpailu on jo lähtökohtaisesti rajallisempaa. Tämän vuoksi suomalaiset brändituotteiden toimitusketjussa toimivat yritykset, jotka ovat ostajiin nähden heikommassa neuvotteluasemassa, tarvitsevat erityisiä suojakeinoja epäreilujen kauppatapojen estämiseksi.

3. Huomiot luvusta suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

-

4. Muut huomiot perusteluista

- Nyt ehdotetun sääntelyn tarvetta perustelee myös se, ettei ketjun itsesääntelyn kautta ole saavutettu tehokkaita lopputulemia epäterveiden kauppatapojen kitkemiseksi. Elintarvikeketjun Kauppatalautakunta toimi ruokaketjun itsesääntelyelimenä 2024 vuoden loppuun asti. Lautakunta lopetti toimintansa, kun ensin Elintarviketeollisuusliitto ja sen jälkeen Päivittäistavarakauppayhdistys vetäytyivät lautakunnan rahoittamisesta.

- Kauppatalautakunta antoi toimintansa aikana useampia hyviä kauppatapoja koskevia lausuntoja sekä julkisia suosituksia, jotka perustuivat eurooppalaisen toimitusketjualoitteen hyvän kauppatapan periaatteisiin. Näiden periaatteiden mukaan muun muassa jokaisen ketjun toimijan tulee vastata omaan yritystoimintaansa liittyvistä riskeistä, eikä yritysten tule yrittää siirtää epäasianmukaisesti riskejään muille sopimuspuolille. Elintarvikemarkkinavaltuutetun Private label -kyselyn tulokset (11/2025) mukaan kyselyyn vastanneista yli puolet (58%) private label -tuotteita valmistaneista koki, että yhteistyöhön liittyvät riskit eivät jakaudu oikeudenmukaisesti kaupan ja valmistajan välillä. Vain 17 % vastaajista piti riskienjakoa tasapuolisena. Valtuutetun pl-kyselyn tulosten perusteella ainoastaan 23 % piti pl-tuotteiden kilpailutusprosesseja reiluina ja tasapuolisina.

MTK-Kaakkois-Suomi pitää näitä tuloksia erittäin huolestuttavana. Ketjun itsesääntelyelimen lakkaaminen ja edellä esitetyt valtuutetun kyselyn tulokset osoittavat, että on olemassa selkeä tarve puuttua epäterveisiin pl-tuotteiden sopimuskäytäntöihin sääntelyn avulla.

- HE:n kappaleessa 2.5. Tuottajaorganisaatiot on asiavirhe: ”Tuottajaorganisaatioon tulee kuulua vähintään viisi tuottajajäsentä ja sen kaupan pidetyn tuotannon arvo tulee olla vähintään 500 000 euroa.” Näiden molempien vaatimusten täyttämistä edellytetään vain hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatioilta. Kohtaa ehdotetaan täydennettävän ”Hedelmä- ja vihannesalan” -sanoilla tai vaihtoehtoisesti Ja -sanalla sijaan käytettäväksi TAI -sanaa, jolloin kyse olisi muille kuin HeVi-alan toimijoille asetetusta vaatimuksesta.

- HE:n luvussa 4.2.2. arvioidaan esityksen vaikutuksia kuluttajiin. Useammassa ulkomaisessa private label -tuotteiden vaikutuksia käsittelevässä oikeustaloustieteellisessä tutkimuksessa on tuotu esiin, että private label -tuotteiden hankintakäytäntöihin liittyvien epäselvyyksien takia sekä brändituotteita tuottavien toimijoiden markkinaosuuden laskiessa, vähentyvät brändituotteita

tuottavien toimijoiden tuotekehityskannusteet. Suuri neuvotteluvoiman epätasapaino heikentää pienempien toimijoiden kannustimia investoida ja/tai innovoida elintarvikeketjun eri tasoilla. Epäterveiden pl-tuotteiden hankintakäytäntöjen sääntelemättömyys voikin johtaa lopulta pahimmillaan myös kuluttajien valinnanvaran heikentymiseen.

5. Huomiot 1 §:stä Soveltamisala säännöskohtaisine perusteluineen

-

6. Huomiot 1 a §:stä Säännökset, joita sovelletaan riippumatta muutoin sovellettavasti laista säännöskohtaisine perusteluineen

-

7. Huomiot 1 b §:stä Lain tarkoitus säännöskohtaisine perusteluineen

- MTK-Kaakkois-Suomi pitää ehdotettua pykälää perusteltuna.

8. Huomiot 2 §:stä Määritelmät säännöskohtaisine perusteluineen

-

9. Huomiot 2 e §:stä Kaupalliset kostotoimet säännöskohtaisine perusteluineen

- MTK-Kaakkois-Suomi pitää ehdotettua pykälää erittäin perusteltuna. MTK-Kaakkois-Suomi toteaa lisäksi, että jos toiminta elintarvikemarkkinalla olisi reilua ja ongelmattonta, ei keskustelua tarvitsisi edes käydä siitä, uskalletaanko keskustella sopimuskumppaneiden toiminnan epäkohdista.
- Ehdotettu muutos käännetystä todistustaakasta on erittäin perusteltu heikommassa asemassa olevien oikeuksien tehokkaan toteutumisen vuoksi. Epäterveitä kauppatapoja koskevista käytännöistä ilmoittamiseen on muodostunut suuri pelkokerroin, jota on laskettava kaikin keinoin. Nykyisen korkealle asetetun näyttökynnyksen takia sekä tuottajien että elintarvikemarkkinavaltuutetun on vaikea näyttää toteen, että tuottajaa kohtaan on käytetty kaupallisia kostotoimia tämän käytettyä lakisääteisiä oikeuksiaan. Kotimaisen elintarvikemarkkinan rakenteen takia kaupallisten kostotoimien kitkemiseksi on tehtävä kaikki mahdolliset toimet. Ostajien vähäisen lukumäärän ja pitkien välimatkojen takia monella viljelijällä ei käytännössä ole montaa kauppakumppania, joiden kanssa voi käydä kauppaa.
- Aina kaupallisten kostotoimien kohtaamisen taustalla ei ole ollut edes lakisääteisten oikeuksien käyttäminen vaan jo epäkohdasta keskustelu ostajan kanssa on voinut johtaa epäterveisiin kauppakäytäntöihin. Tällainen toiminta on omiaan kasvattamaan pelkokerrointa ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista. Epäkohtien ilmoittamisen pelkokerroin on todettu myös Euroopassa yhdeksi merkittävimmistä ongelmista. Myös Elintarvikemarkkinavaltuutetun anonyymeissa kyselyissä tavarantoimittajille pelkokerroin ilmoitusten tekemiseen on todettu suureksi.
- MTK-Kaakkois-Suomi ehdottaa, että esitystä voisi tarkentaa vielä siten, että kaupalliseksi kostotoimeksi katsottaisiin menettely, jossa ostajan reaktio on kohtuuton tavarantoimittajan oikeutettuun pyyntöön.

- HE:ssä on tuotu esiin, että ”käännetty todistustaakka kaupallisten kustotoimien osalta lisäisi dokumentointivelvoitteita ostajille.” MTK-Kaakkois-Suomi huomauttaa, että tämä pitää paikkaansa, jos ostajien käytännöt eivät kestä nykyiselläänkään kaupallisten kustotoimien kiellon tarkastelua.

10. Huomiot 3 a §:stä Neuvottelut poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta säännöskohtaisine perusteluineen

- MTK-Kaakkois-Suomi katsoo, että kyseinen pykälä on erittäin tarpeellinen, jotta ruokaketjussa voidaan reagoida aikaisempaa tehokkaammin vuoden 2022 kaltaisiin poikkeuksellisiin kustannusten nousuihin. YK:n kansainvälistä tavarankauppa koskevassa yleissopimuksessa on sääntelyä sellaisten tilanteiden varalta, joissa osapuolet voivat ottaa huomioon poikkeuksellisesti muuttuneiden olosuhteiden tai kustannusten kasvamisen sopimussuhteissaan. Kansainvälisissä kauppasopimuksissa on yleisesti käytetty yleissopimuksen esittämiä neuvottelu-ehtoja poikkeuksellisten olosuhteiden huomioimiseksi.

2022 kustannuskriisi osoitti, että heikommassa asemassa olevien oli todella vaikea päästä edes neuvottelemaan poikkeuksellisten kustannusmuutosten vaikutusten huomioimisesta toimitussopimuksessaan. Erityisesti haasteita sopimusten avaamisessa oli julkisen sektorin toimijoiden kanssa tehtyjen elintarvikehankintojen kohdalla. Käytännössä maataloustuottajilla on erittäin heikot, jos ei olemattomat mahdollisuudet saada neuvoteltua toimitussopimuksiinsa ehto poikkeuksellisten olosuhteiden huomioimisesta. Nyt ehdotettavan säännöksen avulla elintarvikeketjun heikoimmassa asemassa olevat toimijoiden pitäisi päästä aikaisempaa paremmin neuvottelemaan poikkeuksellisten olosuhdemuutosten vaikutuksesta toimitussopimuksiinsa.

- MTK-Kaakkois-Suomi pitää valitettavana, että kyseisen pykälän noudattamatta jättämisestä ei ole säädetty ostajalle minkäänlaista seuraamusta. Käytännössä sanktiouhan puuttuminen tekee nyt esitettävästä muutoksesta vaikutuksiltaan lähes tyhjän. Pykälä ei velvoita osapuolia muuttamaan sopimusta vaan ainoastaan käymään neuvotteluja. Neuvotteluvollisuuden laiminlyönnin todentaminen on mahdollista. MTK-Kaakkois-Suomi vaatii, että valtuutetulle tulee mahdollistaa vähintään mahdollisuus antaa huomautus tai julkinen varoitus ostajalle, mikäli tämä ei noudata nyt säädettävää neuvotteluvollisuutta.

- Jotta nyt ehdotettava säädös toimisi tehokkaasti, tulee ruokaketjun tilastointia kehittää ja huolehtia sen riittävästä resurssoinnista. 2022 kustannuskriisi osoitti (lisätään lähdeviittaus: KKV:n PL-tutkimus ja muut relevantit tutkimukset), että kustannusten muutokset välittyivät tuottajahintoihin ja teollisuuden saamiin hintoihin vasta kolmen kuukauden viipeellä ja ajoittuen niihin ajankohtiin, jolloin julkaistiin maatalouden tuotantokustannushintaindeksin päivitykset. MTK vaatii, että maatalouden ja elintarvikeketjun tilastointia tehostetaan, jotta poikkeukselliset kustannusten muutokset voidaan huomioida entistä nopeammin, ja jotta voitaisiin ehkäistä kannattavankin maatalouden ajautumista maksuvaikeuksiin väliaikaisten shokkien takia.

11. Huomiot 4 a §:stä Neuvotteluvoiman väärinkäyttö säännöskohtaisine perusteluineen

- Pykälässä on palattava muotoon, jossa Elintarvikemarkkinavaltuutetulle turvataan mahdollisuus puuttua neuvotteluvoiman väärinkäyttöön myös yksittäistapauksissa. Työryhmässä pykälän muotoiluksi hyväksyttiin puuttuminen yksittäistapauksiin, mutta HE:n käänösvaiheessa pykälän muotoilu on muuttunut monikolliseen muotoon, jolloin ehdotettavat muutokset ovat

vaikutuksiltaan kosmeettisia, koska pykälän soveltamisedot olisivat lähes samat kuin lain nykyisessä 4 pykälässä. MTK-Kaakkois-Suomi vaatii pykälän palauttamista muotoon, jossa elintarvikemarkkinavaltuutettu voi puuttua myös yksittäistapauksiin.

- Maataloustuotannossa marginaalit ovat ohuita ja kannattavuus isossa kuvassa heikko. Yksittäisen viljelijän mahdollisuus viedä yksittäisen asian ratkaisu tuomioistuimen ratkaistavaksi on käytännössä erittäin matala suuren kuluriskin takia. Viljelijät eivät uskalla viedä oikeuteen selviäkään tapauksia vaan kärsivät ”hiljaa epäoikeudesta”. Tämä ei ole ainoastaan elintarvikemarkkinoiden toimintaa koskeva ongelma, vaan kyse on laajemmasta oikeusturvaa koskevasta ongelmasta. Neuvotteluvoiman väärinkäyttöön puuttumisen mahdollistaminen ETMV:lle yksittäistapauksessa olisi tärkeä parannus heikommassa asemassa olevan viljelijän oikeusturvaan.

12. Huomiot 4 b §:stä Kielto edellyttää tiettyjä tietoja säännöskohtaisine perusteluineen

- MTK-Kaakkois-Suomi pitää ehdotettua pykälää erittäin perusteltuna. Säännöksen tarkoituksena on suojella tavarantoimittajan liikesalaisuuksia sekä suojella tavarantoimittajaa sellaisilta tietopyynnöiltä, jotka aiheuttavat ylimääräisiä kustannuksia ja hallinnollista taakkaa. MTK-Kaakkois-Suomen näkemyksen mukaan säännöksen avulla suojellaan heikommassa asemassa olevaa osapuolta myös sellaisilta käytännöiltä, joiden avulla näiden neuvotteluvoimaa voitaisiin heikentää. Ehdotettu säännös on erittäin tarpeellinen elintarvikeketjun tietopäätasapainon syventymisen estämiseksi. Viime vuosien aikana maataloustuottajiin on kohdistettu muualta elintarvikeketjusta kohtuuttoman raskaita, ylimitoitettuja ja todella yksityiskohtaisia tietovaatimuksia, joita lainsäädäntö ei edellytä tai joilla ei ole liityntää kyseessä olevien tuotteiden myyntiin tai vastuullisuuden todentamiseen. Maataloustuottajille ei ole aina kerrottu, mitä tarkoitusta varten tietoja kerätään tai mihin niitä käytetään.
- Nyt ehdotettavan kaltaista sääntelyä on myös yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusveloitteesta annetussa direktiivissä, mutta elintarvikeketjun vahvemmassa asemassa olevat toimijat eivät ole tätä omissa toimissaan asianmukaisesti huomioineet.

Ehdotettavan kaltaista sääntelyä datan luovuttamisen periaatteista on myös EU:n datasäädöksessä, jota ei kuitenkaan sovelleta elintarvikeketjun sopimuksiin. Siksi asiasta on säädettävä kansallisesti.

Datasäädös sisältää sääntelyä myös kohtuuttomista sopimusehdoista datan luovuttamiseen liittyen. Datasäädöksen mukaan ehto katsotaan kohtuuttomaksi esimerkiksi, jos ehdon yksipuolisesti määränneellä osapuolella on mahdollisuus päästä toisen sopimuspuolen dataan ja käyttää sitä tavalla, joka haittaa huomattavasti toisen sopimuspuolen oikeutettuja etuja, erityisesti silloin, kun tällainen data sisältää kaupallisesti arkaluonteista dataa.

- Heikomman osapuolen kaupallisen aseman suojaamiseksi, avoimuuden lisäämiseksi ja kauppakumppaneiden välisen luottamuksen vahvistamiseksi on erittäin tärkeää säätää vähintään nyt ehdotetulla tavalla myös kerättävien tietojen käyttötarkoituksesta. MTK-Kaakkois-Suomi ehdottaa harkittavaksi pykälän 2 momenttiin datasäädöksen kaltaista lisäystä, jonka mukaan ostaja ei saisi käyttää sopimuksen perusteella saatua dataa sellaisten päätelmien tekemiseksi käyttäjän taloudellisesta tilanteesta, varoista ja tuotantomenetelmistä, jotka voisi heikentää käyttäjän kaupallista asemaa markkinoilla, joilla käyttäjä toimii. Elintarvikemarkkinavaltuutetun pl-kyselyn tulosten perusteella on saatavilla viitteitä käytännöistä, joissa brändituotteiden valmistajat ovat epäilleet tuotteidensa tulleen kopioiduiksi.

- Pykäläkohtaisten perusteluiden kohdalla pykälän nimi on kirjoitettu toisin, kuin itse pykälässä.

13. Huomiot 4 c §:stä Ostajan tuotemerkin suosimisen kiello säännöskohtaisine perusteluineen

- Euroopan komission selvitysten (2014) perusteella on nähtävissä, että private label -tuotteiden markkinaosuuden kasvu yli tietyn kriittisen tason voi vähentää uusien tuotteiden kehittämistä ja vaikeuttaa uusien toimijoiden markkinoille pääsyä. Elintarvikemarkkinavaltuutetun tuoreen kyselyn tulosten perusteella yli puolet (58 %) pl-tuotteita valmistaneista koki, että yhteistyöhön liittyvät riskit eivät jakaudu oikeudenmukaisesti kaupan ja pl-tuotteiden valmistajan välillä. Ainoastaan 17 % piti riskienjakoa tasapuolisena. Nämä osoittavat, että pl-tuotteiden hankintamenettelyiden sääntelemättömyys ei ole vaihtoehto.
- Elintarvikemarkkinoiden merkittävä ongelma on tietoepäätasapaino. Tavarantoimittajat joutuvat luovuttamaan paljon tietoa ostajille, mutta eivät saa vastaavissa määrin tai riittävän tarkkaa oman tuotteensa kysyntätietoa. Tavarantoimittajat eivät saa näitä tietoja myöskään riittävän ajoissa, jotta voisivat tehokkaasti reagoida tuotantopäätöksiinsä. Tietoepäätasapaino ja sitä syventävät käytännöt ovat mahdollistaneet kaupan omille merkeille epäreilun kilpailuedun. MTK-Kaakkois-Suomi ehdottaa pykälään lisättäväksi kielloa, jonka mukaan sellainen käytäntö, joka estää tavarantoimittajaa saamasta ajantasaista tietoa tuotteidensa menekistä, olisi kielletty.
- Koska kyseistä pykälää ehdotetaan sovellettavan ainoastaan Suomen rajojen sisäisissä sopimuksissa, on tärkeää kieltää myös elintarvikemarkkinalain sääntelyn selkeä kiertämistarkoitus. Ostajan ei tule voida kiertää elintarvikemarkkinalain säädöksiä esimerkiksi perustamalla hankintaorganisaatiota naapurimaihin tai EU:n ulkopuolisiin maihin.
- MTK-Kaakkois-Suomi esittää huomiona, että KKV:n Kaupan omat merkit eli private label -tuotteet elintarvikemarkkinoilla -tutkimusta varten keräämän tuote- ja ketjukohtaisen myynti- ja hinta-aineiston tarkastelujakso on 2016–2023. Tämän ajanjakson jälkeisistä tilastoista on nähtävissä poikkeuksellisen suuria muutoksia tiettyjen tuoteryhmien pl-tuotteiden markkinaosuuksien kasvussa.

14. Huomiot 5 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutettu ja 7 §:stä valvonta säännöskohtaisine perusteluineen

- Lain 7 §:ään on jäänyt ”tekninen virhe”: pykälässä on kahdessa kohtaa mainittu ”3 a §:n 3 momentin” valvonta.

15. Huomiot 10 §:stä Huomautus, 11 §:stä Julkinen varoitus ja 11 a §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun asettama kiello säännöskohtaisine perusteluineen

- MTK-Kaakkois-Suomi pitää valitettavana, että 3 a pykälän noudattamatta jättämisestä ei ole säädetty ostajalle minkäänlaista seuraamusta. Käytännössä sanktiouhan puuttuminen tekee nyt esitettävästä muutoksesta vaikutuksiltaan lähes tyhjän. 3 a pykälä ei velvoita osapuolia muuttamaan sopimusta vaan ainoastaan käymään neuvotteluja. Neuvotteluvuolisuuden laiminlyönnin todentaminen on mahdollista. MTK-Kaakkois-Suomi vaatii, että valtuutetulle tulee mahdollistaa vähintään mahdollisuus antaa huomautus tai julkinen varoitus ostajalle, mikäli tämä ei noudata nyt 3 a pykälään ehdotettua neuvotteluvuolisuutta.

16. Huomiot 11 b §:stä Markkinaoikeuden asettama kiello ja 12 §:stä Elintarvikemarkkinavaltuutetun oikeus hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä säännöskohtaisine perusteluineen

-

17. Huomiot siirtymäsäännöksestä

- Lain on ehdotettu tulevan voimaan mahdollisimman pian ja ennen lain voimaantuloa tehtyjen sopimusten saattamiseen muutosten mukaisiksi on ehdotettu siirtymäaikaa marraskuuhun 2026 asti. Viljelijöiden asemaa on vahvistettava elintarvikeketjussa mahdollisimman nopeasti.
- Ylimitoitettuja tietovaatimuksia koskevan kiellon osalta siirtymäaikaa on lyhennettävä, jotta tuottajien liikesalaisuuksien suojaa ei murenneta. Liikesalaisuuksien arvo perustuu niiden salassa pysymiseen. Tuottajien jäljellä oleva vähäinen neuvotteluvoima perustuukin sellaisten tietojen salassa pysymiseen, mitä ostajien hallussa ei vielä ole, mutta joita ostajat ovat kasvavassa määrin tuottajilta jo vaatineet. Tuotantosopimuksia tulevan kasvukauden tuotteista tehdään jo nyt, joten suojan tarve on välitön.

18. Huomiot 12 a §:stä seuraamusmaksu ja 13 b §:stä Viranomaisten välinen tietojenvaihto säännöskohtaisine perusteluineen

-

19. Huomiot Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta säännöskohtaisine perusteluineen

-

Seitsonen Matti
MTK-Kaakkois-Suomi ry - Matti Seitsonen, Vt.toiminnanjohtaja